Ministerie van Financiën

13-9-24

TER BESLISSING
Aan
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

Directoraat-Generaal voor Fiscale Zaken
Directie Algemene Fiscale Politiek

Persoonsgegevens

nota

Onderzoek grenseffecten alcoholaccijnzen

Datum
4 september 2024

Notanummer
2024-0000436684

Bijlagen
1. Kamerbrief onderzoek
2. Onderzoek grenseffecte

Aanleiding

Het afgelopen half jaar is onderzoek gedaan naar de grenseffecten van de verhoging van de alcoholaccijns per 1 januari 2024. Het rapport dient voor of op Prinsjesdag aan de Tweede Kamer te worden verzonden.

Beslispunten

- Bent u akkoord met verzending van het rapport aan de Tweede Kamer?
- Graag uw akkoord voor het openbaar maken van voorliggende nota, conform de beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's. Omlijnde delen worden voorafgaand aan openbaarmaking onzichtbaar gemaakt

Kernpunten

- Naar aanleiding van de aangenomen motie Erkens c.s. is de afgelopen maanden onderzoek gedaan naar de grenseffecten van verhoging van de alcoholaccijns per 1 januari 2024.
- De analyses in het rapport geven geen aanleiding om te veronderstellen dat er sprake is van substantiële veranderingen in koopgedrag van alcoholische producten in de grensregio's. De gevonden grenseffecten zijn beperkt of zelfs positief.
- De aanpak van het onderzoek is besproken met de brancheverenigingen.

Toelichting

- Per 1 januari 2024 is de accijns op alcohol en alcoholische producten met 8,4% verhoogd. Tevens is het minimumtarief van de bieraccijns verhoogd van € 8,83 naar € 26,13 per hectoliter. Tot slot wordt de accijns op bier vanaf dit jaar berekend naar het alcoholgehalte in plaats van op basis van graden Plato.
- Om invulling te geven aan deze motie zijn het afgelopen half jaar gesprekken met de brancheverenigingen gevoerd. Op basis van deze gesprekken is besloten om private data met betrekking tot alcoholische producten in te kopen. Het betreft data op productniveau van een groot deel van de Nederlandse supermarkten en slijterijen. Lokale middenstand en horeca zijn geen onderdeel van de dataset.
- De analyse bestaat uit 3 delen:
  - Er is een prijsanalyse gedaan naar de ontwikkeling van de prijs van alcoholische dranken. Hieruit volgt het volgende:

        - de prijsontwikkeling van bier is lager dan de prijsontwikkeling van de gemiddelde totale bestedingen, wat betekent dat de prijs van de gemiddelde totale bestedingen meer is gestegen dan die van bier;
        - de prijsontwikkeling van wijn en gedistilleerde dranken ligt onder de prijsontwikkeling van de gemiddelde totale bestedingen, wat betekent dat wijn en gedestilleerde dranken in verhouding duurder zijn geworden ten opzichte van de gemiddelde totale bestedingen, en
        - het prijsniveau van alcoholische dranken tot en met 2023 is in Nederland lager dan in België en hoger dan in Duitsland.
    - Uit de analyse van de macro belastingontvangsten volgt dat de belastingontvangsten in de eerste maanden van 2024 iets hoger liggen dan de eerste maanden van 2023. Dit is het verwachte effect van de accijnsverhoging.
    - Op basis van microdata is een grafische en econometrische analyse gedaan van de grenseffecten. Hierbij is gekeken hoe de verkochte liters alcohol zich in de grensregio ontwikkelden na de accijnsverhoging vergeleken met de niet-grens regio's in Nederland. De grenseffecten liggen tussen de -2,7% en +3,0% bij de bieraccijns, tussen de +0,1% en + 0,6% bij de wijnaccijns en -0,01% en +0,6% bij de overige alcoholische dranken. Hierbij zijn grenseffecten gedefinieerd als toename of afname van de belastingopbrengst in de grensregio afgezet tegen de verwachte extra belastinginkomsten per maand als gevolg van de maatregel.
- In de motie Erkens c.s. wordt tevens gevraagd om een analyse van het effect op de lokale middenstand en een analyse van overige boodschappen. Een uitgebreidere dataset waarin ook het effect op middenstand zou worden meegenomen, bleek niet voorhanden. Voor de grenseffecten bij andere boodschappen worden periodiek uitgebreide koopstromenonderzoeken gedaan in opdracht van provincies. Het laatste koopstromenonderzoek is in 2023 gedaan voor de regio Oost Nederland. In 2024 zal een koopstromenonderzoek in Friesland (geen grensregio's) gedaan worden en in 2025 naar verwachting een onderzoek in Noord-Brabant.

Samenvatting resultaten koopstromenonderzoek Oost Nederland 2023

- Het onderzoek heeft betrekking op de provincies Drenthe, Overijssel, Gelderland en Flevoland. In algemene zin en per saldo profiteren centra in Oost-Nederland meer van Duitse bezoekers dan andersom. Het koopsaldo is positief.
- De recreatieve binnensteden in de grensstreek zijn in trek bij Duitsers. Ook voor dagelijkse boodschappen een aanverwante aankopen komen Duitsers naar Nederland. Dit is waarschijnlijk vooral vanwege nabijheid, maar ook vanwege typisch Nederlandse gebruiken die bij Duitsers populair zijn, zoals aanbiedingen, de warenmarkt en specifieke merken en producten.

Communicatie

Uw woordvoerders zijn betrokken bij de nota en zijn bekend met de resultaten van het onderzoek.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.